

**INSON TURLI XIL JAROHATLANGANDA UNGA TIBBIYOT
HODIMINING BERADIGAN BIRINCHI TIBBIY YORDAMI**

Toshkent Tibbiyot akademiyasi Termiz filiali

1-son Davolash fakulteti 2-bosqich talabalari:

Aminova Mohinur Normurod

aminovamohinur133@gmail.com

Asadullaev Asliddin Alisher o'g'li

asadullayevasliddin2025@gmail.com

Ergashov Faxriddin Bahtiyor o'g'li

Toshkent Tibbiyot akademiyasi Termiz filiali

1-son Davolash fakulteti 4-bosqich talabasi:

Qurbonova Sabina Tavakalovna

sabina01kurbanova00@gmail.com

2-son Davolash fakulteti 2-bosqich talabasi:

Shukurova Barchinoy Abdulhofiz qizi

barchinoyshukurova018@gmail.com

Annotatsiya: Bu favqulodda vaziyatdan keyin inson hayotini saqlab qolish yoki uning ahvolini engillashtirish maqsadiga qaratilgan zarur choralar majmui. Birinchi tibbiy yordam ko'rsatishda harakatlar ketma-ketligi hammaga ma'lum bo'lishi kerak, chunki jabrlanuvchiga tezda harakat qilish va yordam berish kerak bo'lgan boshqalar. Insonning kelajakdagi taqdiri ko'pincha yordam sifatiga bog'liq.

Agar siz qonunchilikni o'qiyotgan bo'lsangiz, unda birinchi tibbiy yordam tibbiy deb tasniflanmaydi, chunki u shifokorlar kelishidan oldin ko'rsatilishi kerak. Buni hozirda jabrlanuvchiga yaqin bo'lgan har bir kishi amalga oshirishi mumkin. Ba'zilar, o'zlarining ishlarining mohiyatiga ko'ra, birinchi tibbiy yordamning ketma-ketligini bilishlari shart. Ushbu toifaga quyidagilar kiradi: Favqulodda

vaziyatlar vazirligi xodimlari, politsiya xodimlari, o't o'chiruvchilar, harbiy xizmatchilar.

Kalit So'zlar: Birinchi tibbiy yordam, Terminologiya, shifokorga yordam, suyak singanda birinchi yordam, qon ketganda birinchi yordam, birinci yordam turlari,

Asosiy Qism: Birinchi tibbiy yordam — bu to'satdan kasal bo'lib qolgan yoki yaralangan shaxsga voqea sodir bo'lgan joyda va tibbiy muassasaga yetkazilgunga qadar bo'lgan vaqtda ko'rsatiladigan shoshilinch tibbiy yordam tadbirlari majmuasidir. Hozirgi vaqtda bu atama rasman qo'llanilmaydi va eskirgan hisoblanadi, ammo shunday bo'lsada, adabiyotlarda birinchi tibbiy yordam so'ziga tez-tez ko'z tushadi.

Uzoq vaqt davomida jarohatlanganlarga u yoki bu yordam berishni atashda terminologik qiyinchiliklar mavjud edi. Qonun hujjatlarida jabrlanuvchilarga tibbiy malakaga ega bo'lmagan shaxslar tomonidan ko'rsatiladigan yordamni tasvirlash uchun «birinchi yordam (BY)», «birinchi tibbiy yordam (BTY)», «shoshilinch yordam», «shifokorgacha yordam» va boshqa atamalar ishlatilgan.

Bu ko'plab muammolarni keltirib chiqargan — masalan, qonun hujjatlariga muvofiq tibbiy yordam litsenziyaga ega tibbiy muassasalar tomonidan ko'rsatiladi. Shu sababli, «birinchi tibbiy yordam» atamasi mutaxassis bo'lmagan shaxs tomonidan taqdim etilgan yordamni ifodalash uchun foydalanilganda «BTY» — bu tibbiy yordam turi emasligini anglatardi va bu bema'ni hisoblanardi.

Birinchi tibbiy yordam turlari

Tibbiy yordam ko'rsatadigan shaxslarning malakasini, unga ko'rsatiladigan joyni hisobga olgan holda, bir nechta yordam turlarini ajratish mumkin:

1. Birinchi yordam. Bu voqea sodir bo'lgan joyda, tibbiy ma'lumotga ega bo'lmagan odamlar bo'lib chiqadi. Jabrlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish ketma-ketligi shikastlanish turiga bog'liq.

2. Birinchi tibbiy yordam birinchi yordamni voqea sodir bo'lgan joyda, tez yordam mashinasida yoki feldsher-akusherlik punktida hamshira amalga oshiradi.

3. Tibbiy yordamni qabul qilish bo'limida shifokorlar maxsus asboblardan foydalanadilar.

4. Malakali yordam. U allaqachon kasalxonada ta'minlanmoqda.

5. Ixtisoslashgan tibbiy yordam. Shifokorlar tibbiy muassasada barcha choralarni ko'radilar. Birinchi tibbiy yordamning ketma-ketligi tibbiy bayonnomalarda belgilanadi.

1. Xavfli yoki zararli omillarning ta'sirini bartaraf etish, masalan, elektr tokining ta'sirini istisno qilish, kiyimni o'chirish, odamni suvdan olib chiqish.

2. Jabrlanuvchining ahvolini baholash.

3. Zarar yoki shikastlanish xususiyatini aniqlash.

4. Keyinchalik, odamni muhimligi bo'yicha qutqarish bo'yicha tadbirlarni amalga oshirish uchun birinchi yordam ko'rsatishda harakatlar ketma-ketligini aniqlash kerak.

5. Shoshilinch shifokorlar kelguniga qadar hayotiy funksiyalarni saqlash.

6. Bemorni kasalxonaga etkazish yoki tez yordam chaqirish.

Favqulodda vaziyatdan keyin inson hayotini saqlab qolish uchun tez-tez talab qilinadigan asosiy choralar qatoriga quyidagilar kiradi:

- Mexanik shamollatish va bilvosita yurak massaji.
- Havo yo'llarining o'tkazuvchanligini tiklash.
- Tashqi qon ketishini to'xtatish.

Birinchi tibbiy yordam quyidagi tartibni nazarda tutadi:

1. Reanimatsiya choralari.

2. Jabrlanuvchiga qanday yordam kerakligini aniqlash.

Zaharlanish alomatlari bo'lsa, qusishni qo'zg'ating va faol ko'mirni iching. Agar odam ongni yo'qotgan bo'lsa, unda ammiakni hidlash uchun bering. Jiddiy shikastlanishlar bo'lsa, og'riqli shokni oldini olish uchun, jabrlanuvchiga og'riq qoldiruvchi vositani bering.

Birlamchi mediko-sanitar yordam (BMSY) tibbiy yordam ko'rsatish tizimining asosi hisoblanadi. U o'z ichiga aholi orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish, sanitariya-gigiena qoidalaridan xabardor qilish, kasallik va holatlarni tashxislash, davolash va oldini olish, tibbiy reabilitatsiya, homiladorlikning kechishini kuzatib borish chora-tadbirlarini o'z ichiga oladi. U quyidagi turlariga bo'linadi:

- Shifokorgacha birlamchi mediko-sanitar yordam;
- Birlamchi shifokorli mediko-sanitar yordam;
- Birlamchi ixtisoslashtirilgan mediko-sanitar yordam.

SHIFOKORGACHA YORDAM

Shifokorgacha (yoki *shifokorgacha birlamchi mediko-sanitar yordam* yoki *feldsher yordami*) — feldsher tomonidan ko'rsatiladi, *shifokorgacha birlamchi yordamni* esa hamshira, farmasevt, tish texnigi, akusher, ya'ni o'rta-maxsus ta'limi bo'lgan shaxs ham o'tkaza oladi. Bu yordam turi uyda yoki tibbiy muassasadan tashqarida, ambulatoriya sharoitida o'tkaziladi.

Qon ketishda birinchi yordam:

Agar jarohatlardan keyin qon keta boshlasa, qon yo'qotishining oldini olish uchun uni to'xtatish kerak. Bunday vaziyatda jabrlanuvchiga birinchi yordam ko'rsatish ketma-ketligi tashqi qon ketishni to'xtatishni o'z ichiga oladi. Va ular:

- Kapilyar. Ular bilan eng oson kurashish mumkin. Aseptik eritma bilan davolash va bintni yopish kifoya.

- Venoz. Ushbu qon ketishni bosim bandaji bilan to'xtatishingiz mumkin. Yarada siz avval doka va paxta momig'ining qatlamini surtishingiz kerak, so'ngra

mahkam bog'lab qo'ying. Tomirlarning yumshoq devorlari bor va bunday kiyinishdan keyin qon tezda to'xtaydi.

- Arterial. Ushbu qon ketish uchun arteriyani qisib qo'yish kerak. Yordam tezda berilishi kerak, chunki yaradan qon favvora kabi otilib chiqadi va qisqa vaqt ichida siz uni ko'p miqdorda yo'qotishingiz mumkin. To'xtatish uchun siz arteriyani barmoqlaringiz bilan chimchilashingiz mumkin, ammo bu juda ko'p kuch talab qiladi yoki turniket qo'llaniladi.

Turniket yordamida birinchi tibbiy yordamning ketma-ketligi qanday? Amallar quyidagicha nazarda tutiladi:

1. Turniket yara joyidan yuqorida qo'llanilishi kerak.
2. Qon ketguncha uni qattiqroq tortib turish kerak, ostidagi teri oqaradi.
3. Yaraga steril bandajni qo'llang.
4. Turniket ostiga bir parcha qog'ozni, uni qo'llashning aniq vaqti bilan joylashtiring. Qishda siz turniketni bir soatdan ko'proq qoldirishingiz mumkin, yozda esa 1,5. Vaqt o'tishi bilan, agar tez yordam brigadasi kelmagan bo'lsa, qon aylanishini 10-15 minut tiklash uchun uni yumshatish va keyin yana kuchaytirish kerak.

Kuyishdan keyin biz yordam ko'rsatamiz

Ta'sir etuvchi omilning xususiyatiga qarab kuyishlar quyidagilar:

- Issiqlik. Olovga, cho'g'langan narsalarga, issiq suyuqliklarga yoki bug 'ta'siriga tushgandan keyin.
- Kimyoviy. Agar konsentrlangan kislota yoki gidroksidi eritmasi teriga tegsa, uni olish mumkin. Oqim ta'siridan keyin elektr yonishi.
- Ionlashtiruvchi yoki radiatsion nurlanishdan nurlanish.
- Birlashtirilgan.

Birinchi yordam ketma-ketligi salbiy omil ta'sirini yo'q qilish bilan boshlanishi kerak. Keyingi harakatlar quyidagicha:

1. Agar kuyish termal bo'lsa, unda tananing zararlangan qismini kiyimdan ozod qilish kerak, ammo agar u tiqilib qolsa, siz uni yirtib tashlamasligingiz kerak.

2. Og'riqni kamaytirish va yarani dezinfeksiya qilish uchun suvda eruvchan birikma bilan sug'orib oling. 1: 1 nisbatda aroqni suv bilan suyultirish.

3. Keyin kuygan joyni suv bilan yuvib, steril bandajni surting.

4. Sog'ayishni tezlashtirish uchun yarani dexpanthenol bilan purkash mumkin.

Yaralarni davolash uchun yog'li kremlarni, o'simlik moylarini yoki yog'ni ishlatish tavsiya etilmaydi. Ular davolanishni yoki dezinfeksiyani rivojlantirmaydi.

Agar kuyish kaftdan kattaroq maydonga ega bo'lsa, unda siz shifokorga murojaat qilishingiz kerak.

Xulosa: Jarohatlarda instrumental diagnostika juda katta ahamiyatga ega, chunki u nafaqat zarur yordam, davolash va rehabilitatsiya qilishni boshlashi mumkin. Mustaqil ravishda, jarohatlarning turlari haqida asosiy tushunchalarsiz, turli shikastlanishlar uchun dastlabki yordam bo'lmasligi kerak.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Har xil jarohatlarda dastlabki yordam ko'rsatish tartibi - Homiladorlik - 2023 (dzvranje.org)

2. Birinchi tibbiy yordam ko'rsatish - terminologiya, tushunchalar, turlari haqida (mymedic.uz)

3. Turli xil sharoitlarda birinchi yordam ko'rsatish ketma-ketligi - Jamiyat - 2023 (drunkentengu.com)

4. Shikastlanganda birinchi yordam ko'rsatish turlari – тема научной статьи по технологиям материалов читайте бесплатно текст научно-

исследовательской работы в электронной библиотеке КиберЛенинка
(cyberleninka.ru)

